

Cuprins

CAPITOLUL UNU. Scorțișoară	9
CAPITOLUL DOI. Boabe de năut	50
CAPITOLUL TREI. Zahăr	68
CAPITOLUL PATRU. Alune prăjite	80
CAPITOLUL CINCI. Vanilie	98
CAPITOLUL ȘASE. Fistic	115
CAPITOLUL ȘAPTE. Grâu	151
CAPITOLUL OPT. Semințe de pin	187
CAPITOLUL NOUĂ. Coji de portocală	206
CAPITOLUL ZECE. Migdale	226
CAPITOLUL UNSPREZECE. Caise uscate	258
CAPITOLUL DOISPREZECE. Sâmburi de rodie	271
CAPITOLUL TREISPREZECE. Smochine uscate	292
CAPITOLUL PAISPREZECE. Apă	309
CAPITOLUL CINCISPREZECE. Stafide aurii	325
CAPITOLUL ȘAISPREZECE. Apă de trandafiri	355
CAPITOLUL ȘAPTESPREZECE. Orez alb	394
CAPITOLUL OPTSPREZECE. Cianură de potasiu	403
<i>Mulțumiri</i>	425

Elif Shafak, *The Bastard of Istanbul*

Copyright © Elif Shafak, 2007

All rights reserved

© 2007, 2012 by Editura POLIROM, pentru
traducerea în limba română

Această carte este protejată prin copyright. Reproducerea integrală sau parțială, multiplicarea prin orice mijloace și sub orice formă, cum ar fi xeroxarea, scanarea, transpunerea în format electronic sau audio, punerea la dispoziția publică, inclusiv prin internet sau prin rețele de calculatoare, stocarea permanentă sau temporară pe dispozitive sau sisteme cu posibilitatea recuperării informațiilor, cu scop comercial sau gratuit, precum și alte fapte similare săvârșite fără permisiunea scrisă a deținătorului copyrightului reprezintă o încălcare a legislației cu privire la protecția proprietății intelectuale și se pedepsesc penal și/sau civil în conformitate cu legile în vigoare.

Pe copertă: ilustrație de Laurențiu Midvichi

www.polirom.ro

Editura POLIROM

Iasi, B-dul Carol I nr. 4; P.O. BOX 266, 700506

București, Splaiul Unirii nr. 6, bl. B3A, sc. 1, et. 1,

sector 4, 040031, O.P. 53, C.P. 15-728

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României:

SHAFAK, ELIF

Bastarda Istanbulului / Elif Shafak; trad. din lb. eng. de
Ada Tanasă. – Ed. a 2-a – Iasi: Polirom, 2012

ISBN print: 978-973-46-2791-2

ISBN ePub: 978-973-46-3122-3

ISBN PDF: 978-973-46-3123-0

I. Tanasă, Ada (trad.)

821.512.161-31=135.1

821.111(73)-31=135.1

Printed in ROMANIA

ELIF
SHAFAK

Bastarda
Istanbulului

Traducere din limba engleză
și note de Ada Tanasă

POLIROM
2012

Matt Hassinger o cuprinse cu brațul și șopti:
— A fistic... Da, miroși întocmai ca fisticul.

La unsprezece și un sfert, Armanoush pescui un mănunchi de chei ca să deschidă nenumăratele lacăte de la ușa bunicii Shushan, temându-se între timp să nu dea peste întreaga familie în living, vorbind despre politică, bănd ceai și mâncând fructe, așteptând-o să se întoarcă.

Însă înăuntru era întuneric și pustiu. Tatăl și bunica ei se culcaseră, iar toți ceilalți plecaseră. Pe masă era o farfurie cu două mere și două portocale, curățate cu grijă și, după toate aparențele, lăsate acolo ca ea să le mănânce. Armanoush luă un măr care se înnegrise deja pe dinafară. Își simțea inima grea. În liniștea stranie a acelei nopți ronțai mărul, simțindu-se tristă și obosită. În curând trebuia să se întoarcă în Arizona, însă nu era sigură că era în stare să se deprindă cu universul încorsetant al maică-sii. Deși îi plăcea San Francisco și probabil putea să-și amâne un semestru ca să stea cu tatăl ei și cu bunica Shushan, totuși nu se putea abține să nu simtă că lipsea ceva de acolo, o parte a identității ei, și că fără ea nu putea începe să-și trăiască propria viață. Întâlnirea aceea plicticoasă cu Matt Hassinger nu făcuse decât să-i întărească acest sentiment. Acum se simțea mai înțeleaptă, mai conștientă de situația ei, însă întristată de prețul pe care-l plătise ca să afle acest lucru.

Își aruncă pantofii din picioare și se îndreptă grăbită spre camera ei, luând fructul cu ea. Acolo își prinse părul într-o coadă de cal, își dădu jos rochia turcoaz și își puse niște pijamale de mătase pe care le cumpărase din Chinatown. Când termină, închise ușa camerei și deschise imediat calculatorul. Îi trebuiră doar câteva minute ca să ajungă în unicul adăpost sigur în care putea evada în clipe ca aceasta: Café Constantinopolis.

Café Constantinopolis era o cameră de chat sau, cum o numeau obișnuiții săi, un cybercafé,

proiectat inițial de o mână de greci americani, sefarzi americani și armeni americani care, în afară de faptul că erau newyorkezi, aveau în comun un lucru esențial: erau cu toții nepoții unor familii care proveneau din Istanbul. Website-ul se deschidea cu o melodie familiară: *Istanbulul se numea odată Constantinopol / Acum se numește Istanbul, nu Constantinopol...*¹

Odată cu melodia aceea apăreau contururile unui oraș ce se întindea sub umbrele pâlپătoare ale apusului, văluri peste văluri de ametist, negru și galben. În mijlocul ecranului se afla o săgeată luminoasă care îți arăta pe ce trebuia să dai clic ca să intri în camera de chat. Trebuia să te înregistrezi cu o parolă ca să poți trece mai departe. La fel ca multe alte cafenele reale, și aceasta era teoretic deschisă tuturor, însă practic rezervată clienților obișnuiți. În consecință, deși numeroși chatteri neaveniți treceau pe acolo zi de zi, grupul de bază rămânea mai mult sau mai puțin același. După ce reușeai să te înregistrezi, contururile orașului păleau în partea de jos și se trăgeau într-o parte și-n alta, întocmai ca o cortină de teatru din catifea înainte de începerea unui act. În momentul în care intrai în cybercafé, auzai un clinchet de clopoței și apoi aceeași melodie, doar că de data asta în surdină, undeva în fundal.

După ce intră, Armanoush nu băgă în seamă forumurile pentru *Armenisinguri*, *Grecisinguri*, *Suntemcutoțisginguri* și dădu clic pe *Anoush Tree* – un forum pe care se întâlneau doar clienții obișnuiți și cei cu preocupări intelectuale. Armanoush descoperise grupul cu zece luni în urmă și de atunci fusese o membră regulată a acestuia, alăturându-se conversațiilor aproape zilnic. Deși unii membri trimiteau ocazional mesaje și în

1. *Istanbul was Constantinople / Now it's Istanbul, not Constantinople...*

timpul zilei, adevărata conversație avea loc întotdeauna seara, când rutina zilnică se încheia. Lui Armanoush îi plăcea să-și imagineze forumul ca pe un bar murdar și plin de fum la care se oprea de obicei în drum spre casă. Întocmai ca acesta, Café Constantinopolis era un sanctuar în care îți puteai lăsa la intrare adevăratul eu banal, ca pe o haină de ploaie udă ce trebuia să se usuce mai întâi în vestibul.

Secțiunea *Anoush Tree* a cafenelei consta din șapte membri permanenți, cinci armeni și doi greci. Nu se întâlneau niciodată personal și nici nu simțiseră nevoia s-o facă. Toți proveneau din orașe diferite și aveau profesii și vieți diferite. Toți aveau porecle. Porecla lui Armanoush era Doamna Sufletul-Meu-Surghiunit. Își alesese numele acesta ca un tribut adus lui Zabel Yessaian¹, singura romancieră pe care Junii Turci² o trecuseră pe lista condamnaților la moarte în 1915. Zabel era o personalitate fascinantă. Născută în Constantinopol, își trăise mare parte din viață în exil. Se bucurase de o viață tumultuoasă ca romancieră și gazetară. Armanoush avea o poză a acesteia pe birou, în care Zabel se uita cu o privire visătoare, pe sub borul pălăriei, într-un punct necunoscut de dincolo de ramă.

Ceilalți membri ai secțiunii *Anoush Tree* aveau diverse porecle, din motive neștiute. În fiecare săptămână alegeau un anumit subiect de conversație. Deși temele variau destul de mult, toate aveau tendința să se învârtă în jurul istoriei și culturii lor comune – „comun” însemnând adesea „dușman comun”: turcii. Nimic nu îi unea mai repede și mai puternic pe oameni – deși trecător și șubred – decât un dușman comun.

-
1. Zabel Yessaian (1878-1943) – romancieră armeană.
 2. Mișcare de opoziție de la sfârșitul secolului XIX și începutul secolului XX, îndreptată împotriva stăpânirii sultanului otoman Abd al-Hamid.

Săptămâna aia subiectul era „Ienicerii”. Pe când trecea rapid în revistă cele mai recente mesaje, Armanoush fu fericită să descopere că Baron Baghdassarian era online. Nu știa prea multe despre el, în afară de faptul că era un nepot al supraviețuitorilor, exact ca ea, și că spumega de furie, spre deosebire de ea. Uneori putea fi extrem de dur și de sceptic. În ultimele câteva luni, în ciuda fictivității cyberspațiului sau poate datorită acesteia, lui Armanoush începuse, fără să-și dea seama, să-i placă de el. Ziua nu era completă dacă nu reușea să-i citească mesajele. Orice ar fi fost lucrul acela pe care-l simțea pentru el – prietenie, dragoste sau pură curiozitate –, Armanoush știa că era reciproc.

Oamenii care cred că faimoasa cărmuire otomană era dreaptă nu știu nimic despre Paradoxul Ienicerilor. Ienicerii erau copii creștini, capturați și convertiți de statul otoman, cărora li se dădea șansa să urce pe scara socială doar dacă erau dispuși să-și disprețuiască propriul popor și să-și uite propriul trecut. Paradoxul Ienicerilor este la fel de relevant astăzi pentru orice minoritate pe cât era și ieri. Tu, copil al expatriaților! Trebuie să-ți pui iarăși și iarăși această întrebare veche cât lumea: care va fi poziția ta cu privire la acest paradox; vei accepta rolul de Ienicer? Îți vei abandona comunitatea pentru a face pace cu turcii și îi vei lăsa să înălbească trecutul pentru ca, după cum spun ei, să putem trece cu toții *mai departe*?

Lipită de ecran, Armanoush luă o gură din restul de măr și o mestecă nervos. Niciodată nu mai simțise atâta admirație pentru un bărbat – altul decât tatăl ei, bineînțeles, însă asta era altceva. Baron Baghdassarian avea ceva care o fascina și în același timp o speria; nu îi era cu adevărat frică de el sau de lucrurile pe care le susținea cu atâta îndrăzneală – mai degrabă îi era teamă de ea însăși. Cuvintele lui aveau un

efect puternic, capabil să o scoată la suprafață pe acea altă Armanoush care locuia înăuntrul ei, dar care nu ieșise încă la iveală; o ființă ascunsă, cufundată într-un somn adânc. Cumva Baron Baghdassarian împusese creatura aceea cu sulița propriilor lui cuvinte, înghiontind-o până când se trezise mugind și ieșise la lumină.

Armanoush întorcea încă pe toate părțile în mintea ei acest efect înspăimântător, când zări un mesaj lung trimis de Doamna Peacock/Siramark – o armeană americană expertă în vinuri care lucra pentru o vinărie cu sediul în California, călătorea des la Erevan și era celebră pentru comparațiile ei inteligente și amuzante între Statele Unite și Armenia. Astăzi, trimisese un test prin care îți puteai calcula singur nivelul de „armenitate“.

1. Dacă ai crescut dormind înfofolit în pături împletite de mână sau purtând cardiganuri împletite de mână la școală.

2. Dacă în fiecare an de ziua ta ai primit cadou o carte de citire armeană până la șase sau șapte ani.

3. Dacă ai un tablou cu muntele Ararat atârnat acasă, în garaj sau la birou.

4. Dacă te-ai obișnuit să fii iubit și alintat în armeană, certat și pedepsit în engleză și ignorat în turcă.

5. Dacă îți servești oaspeții cu hummus¹ cu chipsuri de *tortilla* picante și sos de vinete cu prăjiturele de orez.

6. Dacă ești familiarizat cu gustul de *mantilar*, mirosul de *sujuklar* și blestemul *bastirmei*.

7. Dacă te superi și te enervezi ușor din cauza unor lucruri extrem de banale, însă reușești să-ți păstrezi stăpânirea de sine când se întâmplă ceva într-adevăr grav din cauza căruia ar trebui să te îngrijorezi sau să intri în panică.

1. Pastă din boabe de năut și ulei, aseasonată cu lămâle și usturoi (în arabă, în orig.).

8. Dacă ți-ai făcut (sau plănuiești să-ți faci) o operație de îndreptare a nasului.

9. Daci ai un borcan de Nutella în frigider și un joc de *tavlalar*¹ undeva prin debara.

10. Dacă ai un covor la care ții pe podeaua din living.

11. Dacă nu te poți abține să nu te simți trist când dansezi pe *Lorke, Lorke*, chiar dacă melodia e săltăreată și nu înțelegi versurile.

12. Dacă obiceiul de a vă strânge și a mânca fructe după fiecare cină e adânc înrădăcinat în casa ta și dacă tatăl tău curăță încă portocale pentru tine, indiferent ce vârstă ai acum.

13. Dacă rudele îți îndeasă neconținut mâncare în gură și nu acceptă răspunsul „Sunt sătul”.

14. Dacă sunetul *duduk*²-ului te face să te înfiori și nu te poți abține să nu te întreb cum poate un fluier făcut din lemn de cais să scoată un sunet atât de trist.

15. Dacă în sinea ta ești încredințat că vor fi întotdeauna mult mai multe lucruri de aflat despre propriul trecut decât vei fi vreodată lăsat să afli.

După ce a răspuns „da” la fiecare întrebare, Armanoush a derulat pagina în jos pentru a-și afla punctajul:

0-3 puncte: Îmi pare rău, amice, trebuie să fii un intrus.

4-8 puncte: Pari a fi un străin infiltrat. Există șanse să fii căsătorit cu un armean.

9-12 puncte: E aproape sigur că ești armean.

13-15 puncte: Nu există nici o îndoială, ești un armean mândru.

Armanoush zâmbi privind ecranul. Și în acel moment înțelese ceea ce știa deja. Era ca și când o poartă secretă ar fi fost desferecată în adâncul

1. Table (în tc., în orig.).

2. Instrument de suflat foarte vechi, de origine armeană.